

Introduktion til buddhismen i Tibet

Buddhismens tidlige historie

Buddhismen blev grundlagt i Indien i det 6. århundrede f. Kr. på baggrund af den religiøse lære, som Buddha Sakyamuni, "Vismanden fra Sakya-slægten", forkyndte. Ifølge legenden opnåede han den ønskede viden, da han mediterede under et Bodhitræ. Han blev en buddha, det vil sige "en, som er vågnet", og som har erkendt virkelighedens sande natur - det kaldes også at blive oplyst.

Buddha vandrede rundt i det nordlige Indien for at give sin lære fra sig og for at instruere andre i den rette meditationsteknik, der kan føre til en oplyst og fredfyldt sindstilstand. Det siges, at han vandrede rundt i 45 år med en gruppe disciple omkring sig. Buddha etablerede desuden mange munke- og nonnesamfund, der fulgte hans lære. Det menes, at Buddha døde som 80-årig i 486 f. Kr.

Mahayana-buddhismen

Omkring 100 år efter Buddhas død opstod uenigheder om hans lære og retningslinjer. Disse uoverensstemmelser førte til en splittelse af buddhismen i to hovedretninger: Theravada - "de ældstes lære" - som ville fastholde, at kun munke kunne blive oplyste, og Mahayana - "det store fartøj" - som anviste en vej for alle mennesker. Ifølge Mahayana-buddhismen har alle mennesker nemlig kimen til oplysning i sig. Theravada betegnes af Mahayana-buddhisterne lidt nedsættende som Hinayana - "det lille fartøj".

Ifølge Theravada-buddhismen findes der kun én buddha i denne "verdensalder", nemlig den historiske, Buddha Sakyamuni. Ifølge Mahayana-buddhismen findes der mange buddhaer. Mahayana-buddhismen optager guder fra bl. a. hinduismen og udvikler sig i retning af at være en religion med et gudehieraki.

Bön

1 Bön "guddom"

Før buddhismen kom til Tibet, var den shamanistiske religion Bön dominerende. Man troede, at alt var i besiddelse af og styret af forskellige kræfter. For eksempel havde mennesket en livskraft i sig (la). I naturen var der forskellige kræfter til stede, ånder, dæmoner og lokale guddomme, der var knyttet til bjerge, floder eller andre naturfænomener, men også til beboelseshuse og lignende. Livskunsten var at handle i overensstemmelse med alle disse kræfter, så man ikke fremkaldte gudernes eller åndernes vrede, men tværtimod fik deres beskyttelse. Man benyttede sig af varsler, inden man foretog betydningsfulde handlinger som for eksempel såning og høst for at sikre, at de blev udført på rette måde og på det rette tidspunkt. Tydning af skulderknoglen fra et dyr eller vejrfænomener som torden og regnbuer var meget almindelig. Et vigtigt middel til at formilde guderne eller opnå deres gunst var at udføre offerritualer. Ofringer af dyr var udbredt, men man ofrede også andre ting, for eksempel afgrøder, uld og røgelse.

Bön-religionens forestillinger har overlevet frem til i dag og udgør en vigtig del af tibetanernes folkereligion.

Buddhismen kommer til Tibet - Songtsen Gampo

Buddhismens indførelse i Tibet var en gradvis proces, der begyndte i det 7. århundrede. På det tidspunkt blev Tibet for første gang samlet i ét kongedømme med en centraliseret magt, ledet af Songtsen Gampo (615-650). Songtsen Gampo skabte et stort og magtfuldt rige, økonomisk såvel som militært. Tibetannerne fik i første omgang kendskab til den buddhistiske lære gennem handelsrejsende fra Indien og Nepal. Songtsen Gampo giftede sig desuden med to buddhistiske prinsesser fra henholdsvis Kina og Nepal. Den kinesiske prinsesse medbragte en Buddha-statue, der blev anbragt i et tempel, som kongen lod opføre i hovedstaden, Lhasa. Templet fik senere navnet Jokhang og blev siden det vigtigste tempel for tibetanerne, idet det symboliserer buddhismens indførelse i landet.

Gennem århundrederne spredte buddhismen sig ud over Tibet. Landet fik besøg af buddhistiske læremestre fra Indien, og tibetanerne begyndte at oversætte de mange buddhistiske tekster til tibetansk. Desuden vok-

seede et omfattende netværk af klostersonfund frem i landet, hvor munke eller nonner levede efter særlige etiske regler og brugte det meste af tiden på religiøs praksis.

Ordener og sekter - Dalai Lama

2 Forgyldt Buddha med smørlamper som offergaver

I det 11.-12. århundrede begyndte den tibetanske buddhisme at organisere sig i bestemte skoler, også kaldet ordener eller sekter. De betonedede hver især forskellige aspekter af den indiske buddhisme, og de optog før-buddhistiske traditioner i forskelligt omfang. De vigtigste af disse skoler fik navnene sakya, nyingma og kagyu og senere gelug eller gelugpa, som det også hedder. Fra det 15. til det 17. århundrede var Tibet præget af stridigheder og krige mellem rivaliserende fyrstendømmer. De buddhistiske skoler deltog i magtkampene. På det tidspunkt var der en alliance mellem den mongolske hersker Gushri Khan og gelug-ordenen. I 1642 greb Gushri Khan ind i konflikten efter invitation fra Dalai Lama og indsatte Dalai Lama som øverste hersker over Tibet, politisk såvel som religiøst. Lige siden har gelug-ordenen været den mest dominerende og magtfulde orden i Tibet, og Dalai Lama har haft status som landets politiske og åndelige overhoved.

Gelug-ordenen er primært organiseret som en munke- og nonneorden, der lægger meget vægt på strenge leveregler i klostrene. Den betoner samtidig, at buddhistisk praksis altid skal indledes med akademiske tekststudier og logiske analyser af sindets natur, før man påbegynder den meditative praksis.

Tantrisk praksis

Vejen til oplysning går ifølge buddhismen bl.a. gennem meditation. I den tibetanske buddhisme praktiserer man også tantrisk meditation. Tantrisk meditation beskrives i de buddhistiske tekster, som kaldes for tantra-tekster. Den tantriske tradition kaldes også for Tantrayana (tantraens fartøj), og den bygger på mahayana-filosofien. Tantrisme blev en vigtig del af den tibetanske buddhisme. Mange tibetanere betragter den som det øverste trin på den buddhistiske vej.

Tantrisk meditation betragtes af tibetanerne som mere effektiv end anden meditation, da den hurtigere kan føre til oplysning. Den kaldes også for visualisering meditation, fordi man mentalt koncentrerer sig om forskellige symboler. I en tantrisk meditation visualiseres den pågældende guddom samtidig med, at guddommens mantra siges. Mantra er en bestemt ordlyd, som siges igen og igen som et hjælpemiddel i løbet af meditationen. Hver guddom har sit eget mantra, som indeholder kernen af guddommens energi.

Tantriske guddomme

3 Mahakala, Sakayaklosteret

I den tibetanske buddhisme fremtræder filosofiske værdier og væsener som guddomme. Der findes et stort antal guddomme, og de har forskellige funktioner i det religiøse liv. Nogle fungerer hovedsagelig i den tantriske praksis som symboler for det oplyste sind, andre derimod som beskytterguddomme, som man kan bede om hjælp til at løse dagligdagens problemer. Mange før-buddhistiske guddomme er gennem tiden blevet indlemmet i det buddhistiske gudehierarki.

Buddhaerne udgør det øverste lag i gudehierarkiet. Der er mange hundrede af dem, og de udtrykker forskellige aspekter af buddhismens universelle værdier. Buddha Sakayamuni, den historiske buddha, udtrykker den højeste oplysthed. Amitayus er evighedens buddha. Matreiya er fremtidens buddha og symbol på venlig kærlighed.

Andre guddomsskikkelser er bodhisattvaer, som er mennesker, der har opnået den fulde oplysning. Af barmhjertighed hjælper de andre, før de selv indtræder i Nirvana, f. eks. medfølelsens bodhisattva Avalokitesvara.

Der findes også beskyttende guddomme, som dels er importeret fra Indien, dels er arvet fra Bønreligionen. Der er et meget stort antal. To af de vigtigste beskyttere af hele Tibet er Mahakala og Palden Lhamo. Mahakala nedstammer fra den hinduistiske gud Shiva, og spiller en stor rolle for normaderne. Den kvindelige guddom Palden Lhamo er byen Lhasas særlige beskytter. Den enkelte person har ofte en beskyttende guddom, som er udpeget af en lama.